

ПОСЕБНА ИЗДАЊА
НАУЧНИ СКУПОВИ

11
ТОМ 1

ISSN 2490-4074

11

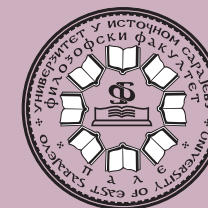
НАУКА И СТВАРНОСТ

УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ПАЛЕ

ПОСЕБНА ИЗДАЊА
НАУЧНИ СКУПОВИ

НАУКА И
СТВАРНОСТ

11
ТОМ 1

Пале, 2017

Издавач:
Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву
<http://www.ffuis.edu.ba>

За издавача:
Др Драга Мاستиловић

Редакција:
Др 魏现军 (Wei Xianjun), Политехнички Универзитет Хенана, НР Кина
Др 岳友熙 (Yue Youxi), Технолошки Универзитет Шандонга, НР Кина
Др Бас Артс, Универзитетски колеџ Лондон, Велика Британија
Др Сања Бошковић Данојлић, Универзитет Поатје, Француска
Др Владимир Владичић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Бранислав Драшковић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Александар Јокић, Државни универзитет Портланд, Орегон, САД
Др Вјачеслас Јурко, Универзитет Саратов, Русија
Др Владан Бартула, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Бисерка Кошарац, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Мишо Кулић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Светлана Кургеш, Универзитет Мадера, Португалија
Др Клавдија Кутнар, Универзитет Приморска Копар, Словенија
Др Стилианос Ламбакис, Институт за историјска истраживања у Атини, Грчка
Др Марија Летић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Џорџ Мано, Тенри Универзитет, Јапан
Др Јелена Марковић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Драга Мастиловић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Драган Марушич, Универзитет Приморска Копар, Словенија
Др Светлана Стеванович, Универзитет Кемерово, Русија
Др Златко Павловић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Мирко Радић, Универзитет Галве, Шведска
Др Ана Филимонова, Историјски институт РАН Москва, Русија
Др Арно Франсоа, Универзитет Поатје, Француска

Главни уредник:
Др Мишо Кулић

Одговорни уредник:
Др Марија Летић

Лектура и коректура:
Доц. др Игор Симановић

Припрема за штампу:
ППГД „Comesgrafika“ д.о.о. Бања Лука

Штампа:
ППГД „Comesgrafika“ д.о.о. Бања Лука

Тираж:
300 примјерака

Пале, 2017.

ISSN 2490-4074

COBISS.RS-ID 5843480

Зборник је штампан уз финансијску подршку
Министарства науке и технологије Владе Републике Српске.

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет Пале

Посебна издања
НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига 11

Том 1

НАУКА И СТВАРНОСТ

ЗБОРНИК РАДОВА СА НАУЧНОГ СКУПА
(Пале, 21. мај 2016.)

Пале, 2017

НАУЧНИ СКУП
НАУКА И СТВАРНОСТ

Књига 11

Издавач:

Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву

За издавача:

Др Драга Мاستиловић

Главни уредник:

Др Мишо Кулић

Одговорни уредник:

Др Марија Летић

Технички уредник и компјутерски слог:

Александар Спасојевић

Лектура и коректура:

Доц. др Игор Симановић

Штампа:

ППГД „Сomesgrafika“ д.о.о. Бања Лука

Тираж:

300 примјерака

Пале, 2016

COBISS.RS-ID 5843480

Радове у овој књизи су рецензирали:

Филолошка свеска

Биљана Радић Бојанић
Божица Јовић
Бранко Летић
Владан Бартула
Владимир Јовановић
Војо Ковачевић
Горан Максимовић
Данијела Поповић
Душко Певуља
Жељка Бабић
Јелена Бајовић
Лидија Томић
Маја Жарковић
Маја Миличевић
Милена Максимовић
Милена Ковачевић
Милена Маројевић
Милица Пасула
Милош Ковачевић
Наташа Костић
Ненад Томовић
Предраг Новаков
Ранко Поповић
Сања Јосифовић Елезовић
Саша Кнежевић
Снежана Билбија
Татјана Бијелић
Тиодор Росић
Часлав Николић

Филозофка свеска

Александар Прњат
Александар Стаматовић
Анела Хасанагић
Биљана Милошевић Шошо
Биљана Сладоје Бошњак
Бисерка Кошарац
Божо Милошевић
Бранка Ковачевић
Вељко Банђур
Весна Ђурић
Владан Виријевић
Владета Радовић
Владимир Баровић
Владимир Милисављевић

Горан Јовић
Горан Мутаџија
Горјана Коледин
Далиборка Шкипина
Драга Мاستиловић
Драгана Павловић
Драгица Живковић
Драженко Јоргић
Ђорђе Чомић
Желимир Вукашиновић
Златиборка Попов Момчиновић
Златко Павловић
Зоран Аврамовић
Зоран Јовановић
Зоран Јевтовић
Иван Коларић
Ирена Станић
Јасна Богдановић Чурић
Јелена Максимовић
Јован Плавша
Лазо Ристић
Љиљана Крнета
Љубомир Зубер
Миле Илић
Миле Илић
Милка Бубало Живковић
Мирјана Самарџић
Мишо Кулић
Млађен Трифуновић
Наташа Костић
Нусрет Дрешковић
Перо Спасојевић
Радивој Радић
Радмило Пекић
Радован Чокорило
Радомир Чолаковић
Ранко Мирић
Сања Опсеница
Слободан Бјелица
Сњежана Муса
Срђан Рудић
Стево Пашалић
Стојан Шљука
Тања Станковић Јанковић
Татјана Вулић
Шуајб Солаковић

МЕТАФОРА СТРУКТУРЕ ДОГАЂАЈА У ЕТИМОЛОГИЈИ ПРЕФИКСИРАНИХ ЛАТИНИЗАМА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Апстракт: У раду се са аспекта теорије појмовне метафоре испитује однос (дезактуелизовано) етимолошког и актуелног значења префиксираних латинизама у српском и енглеском језику, како би се утврдиле метафоре чији изворни појам одговара етимолошком значењу, а циљни актуелном значењу латинизама. Проверава се постоје ли метафоре чијим повезивањем се могу открити појмовне метафоре које потпадају под метафору структуре догађаја, као метафору генеричког нивоа. Идентификују се појмовне метафоре структуре догађаја које су познате из когнитивнолингвистичке литературе као активнеу синхронији, као и метафоре структуре догађаја које не налазимо у поменутој литератури, али за које изналазимо примере који их потврђују и у синхронији. Упоредо је спроведена и контрастивна анализа реализације тих појмовних метафора у латинизмима у српском и енглеском. На тај начин, у прилог теорији утеловљене когниције, метафора структуре догађаја потврђује се у српском, енглеском и латинском језику, у синхронији и дијахронији, и то високим степеном константности појмовнометафоричких и сличности језичкометафоричких односа.

Кључне речи: појмовна метафора, метафора структуре догађаја, етимологија, контрастивна анализа, когнитивна лингвистика.

1. Увод

1.1. Предмет и метод истраживања.

Како је познато, појам метафоре је поникао из реторике у којој представља један од централних предмета проучавања од пре нове ере (в., нпр., Ortony, 1993). Међутим, од краја седамдесетих година прошлог века, теорија појмовне метафоре (Lakoff & Johnson, 2003) проширује тај појам на општи когнитивни процес помоћу кога се један појмовни домен разуме у односу према другом.

Овај рад, у принципу, полази од теорије појмовне метафоре, коју, опет, настоји да прошири како би обухватио метафоре у етимологији и

* trupko@outlook.com

утврдио њихов однос са појмовним метафорама заступљеним у синхронији. Испитујемо однос дезактуелизованог етимолошког и актуелног значења префиксираних латинизама у српском и енглеском језику како би се утврдиле метафоре чији изворни појам одговара етимолошком значењу, а циљни актуелном значењу латинизама. Проверава се постоје ли такве (језичке) метафоре чијим повезивањем се могу открити појмовне метафоре које потпадају под метафору (или, прецизније, систем метафора) структуре догађаја (енгл. *the Event-Structure metaphor*), као метафору општег (генеричког) нивоа, посредством које се различити аспекти догађаја (стање, промена, узрок, радња, сврха) разумеју путем појмова физичког простора, кретања и силе (Lakoff, 1993; Lakoff & Johnson, 1999). С обзиром на дубоку укорененост у телесном искуству и, отуда, потенцијалну универзалност метафоре структуре догађаја као система, полазимо од тога да ћемо у етимологији наћи неке појединачне метафоре структуре догађаја које су познате из когнитивнолингвистичке литературе као активне у синхронији, а, могуће, и неке метафоре структуре догађаја које нећемо наћи у тој литератури, а за које бисмо тада покушали изнаћи примере из српског, односно енглеског језика, који их потврђују и у синхронији.

Етимологију проверавамо првенствено у *Мрежном етимолошком речнику (Online Etymology Dictionary, скр. ОЕД)*¹, уз појашњење значењских нијанси у *Латинско-српском речнику* Ј. Ђорђевића (1997). Латинизме у српском језику проверавамо у *Великом речнику страних речи и израза* И. Клајна и М. Шипке (2006), уз консултацију са *Рјечником страних ријечи* Ш. Анића, Н. Клаића и Ж. Домовића (Анић, Клаић, & Домовић, 2002), ради комплементарног увида у адаптацију латинизама у хрватском. У енглеском језику латинизме проверавамо у *Колинсовом речнику енглеског језика (Collins English Dictionary, 2010, у оквиру програмског пакета за Андроид мобилне уређаје)*, и, детаљније, у *Вебстеровом речнику* у нескраћеном издању Рандом Хауса (*Random House Webster's Unabridged Dictionary, 2013*).

Према когнитивнолингвистичком схватању, (појмовна) метафора подразумева схватање и доживљавање једног појмовног домена („циљни домен”), типично апстрактнијег, помоћу другог појмовног домена („изворни домен”), док је метафорички језик само одраз метафоричког мишљења (Lakoff & Johnson, 2003). Према когнитивној функцији, метафоре се могу поделити на структурне, које првенствено пресликавају структуру, и

¹ Речник је заснован на Виклијевом (Е. Weekley) „Етимолошком речнику модерног енглеског” (*An Etymological Dictionary of Modern English*), Клајновом (Е. Klein) „Обухватном етимолошком речнику енглеског језика” (*A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language*), „Барнхартовом речнику етимологије” (*Barnhart Dictionary of Etymology*), другом издању „Оксфордског речника енглеског језика” (*Oxford English Dictionary*), и др.

неструктурне, које обухватају онтолошке и оријентационе метафоре (в. Lakoff & Johnson, 2003; Kövecses, 2010: p. 3). Код структурних метафора, нпр. ЉУБАВ ЈЕ ПУТОВАЊЕ, елементи изворног домена, ПУТОВАЊА (путници, одредишта, препреке, и сл.), пресликани (мапирани) су на одговарајуће елементе циљног домена, ЉУБАВИ, тако да путницима одговарају љубавници, одредиштима циљеви везе, препрекама на путу љубавне тешкоће, итд. Онтолошке метафоре су базичне метафоре путем којих апстрактни појмови добијају онтолошки статус, односно уоквирују се, конципирају као физички ентитети, материје и садржатељи, нпр. УМ ЈЕ ЕНТИТЕТ, тако да се могу даље разрађивати помоћу структурних метафора, нпр. у виду УМ ЈЕ ЛОМЉИВ ПРЕДМЕТ (Након развода је пукао.) (Kövecses, 2010: p. 38; в. Lakoff & Johnson, 2003: ch. 6). Оријентационе метафоре организују циљне појмове у (кохерентан) систем углавном на основу просторне оријентације, нпр. ЗДРАВО ЈЕ ГОРЕ (Лазар је устао из мртвих.), а БОЛЕСНО ЈЕ ДОЛЕ (Оборила ју је болест.) (в. Lakoff & Johnson, 2003: ch. 4; Kövecses, 2010: p. 40).

Појмовне метафоре разликују се према нивоу општости, тј. могу бити општије/апстрактније или конкретније, односно, према Кевечешу (Kövecses, 2010: pp. 44–45), метафоре генеричког нивоа и метафоре специфичног нивоа. Конкретније метафоре или метафоре специфичног нивоа посебни су случајеви метафора општ(и)јег нивоа. Тако постоје хијерархије у којима конкретније метафоре „наслеђују” структуру општијих; нпр., метафоре ЉУБАВ ЈЕ ПУТОВАЊЕ или КАРИЈЕРА ЈЕ ПУТОВАЊЕ наслеђују структуру општије метафоре СВРСИСХОДАН ЖИВОТ ЈЕ ПУТОВАЊЕ, а она структуру још општије – метафоре структуре догађаја (Lakoff, 1993: p. 222). С обзиром на сложеност, тзв. примарне („примитивне”) метафоре, које проистичу аутоматски, несвесно из свакодневног искуства, својим комбиновањем образују сложене метафоре, нпр. сложена метафора ТЕОРИЈА ЈЕ ГРАЂЕВИНА подразумева примарне метафоре ЛОГИЧКА СТРУКТУРА ЈЕ ФИЗИЧКА СТРУКТУРА И ИСТРАЈНОСТ ЈЕ ОСТАЈАЊЕ У УСПРАВНОМ ПОЛОЖАЈУ [енгл. PERSISTENCE IS REMAINING ERECT](Lakoff & Johnson, 1999: p. 51; Kövecses, 2010: p. 95–96, 328). Метафоре општег нивоа, као и примарне, услед своје природе претендују да буду универзалне. С друге стране, културне варијације појмовних метафора углавном се налазе на конкретнијем нивоу.

Отуда, саму метафору структуре догађаја, као метафору општег нивоа апстракције, узимамо као заједничко обележје (*tertium comparationis*) двају језика заступљених у анализи. Под односом идентичности (потпуне кореспонденције) подразумевамо конгруентност метафоричких израза, односно и формално (укључујући дистрибутивно – 1:1) и значењско подударње свих идентификованих израза једне појмовне метафоре у етимологији поређених језика; сличношћу, односно контрастом, сматрамо поклапање већине, односно мањег дела, форми и значења метафоричких

латинизама; под различитошћу подразумевамо одсуство кореспондентних језичких метафора (уп. Đorđević, 2000: str. 53–67).

1.2. Кратак осврт на досадашња релевантна истраживања

У више језика установљена су два велика система метафора, метафора ВЕЛИКОГ ЛАНЦА ПОСТОЈАЊА (енгл. THE GREAT CHAIN OF BEING), која се тиче метафоричке концептуализације ствари, и метафора структуре догађаја, која се тиче метафоричке концептуализације релација (ствари) (Kövecses, 2010: pp. 151–152).² Велики ланац, као културни (потенцијално универзални) модел, представља хијерархију, скалу облика бића, укључујући људе, животиње, биљке и неживу природу, и последично скалу њихових карактеристика – разума, инстинктивног понашања, биолошке функције, физичких атрибута, и сл. (Lakoff & Turner, 1989: p. 167). Метафором ВЕЛИКОГ ЛАНЦА БИЋА на вишем нивоу хијерархије обично се представљају путем бића на нижем нивоу (нпр. анималификација људи), а може бити и обрнут случај (нпр. персонификација животиња).

Кевечеш (Kövecses, 2010: p. 167) констатује да је метафора структуре догађаја другачије природе у томе што се апстрактни појмови (различитих типова и аспеката догађаја) увек представљају као конкретни појмови (положаја, силе, кретања), а не и обрнуто. Потичући из свакодневног телесног искуства (Lakoff & Johnson, 1999: p. 171), и та метафора показује тенденцију ка универзалности, што се потврђује у студијама из разноликих језика (Kövecses, 2015: p. 4). Штавише, појмови структуре догађаја, чији је метафора конститутивни аспект (Lakoff & Johnson, 1999: p. 171), сврставају се у тзв. непосредно „утеловљене” (енгл. *directly embodied*) појмове (ibid.: p. 96), који су еволуционог порекла и директно проистичу из начина на који су људска тела у интеракцији са животном средином.³

Лејкоф (Lakoff, 1993) констатује дуални карактер метафоре структуре догађаја, двојство положај–предмет (енгл. *location–object*). Метафоре које разрађују структуру догађаја, а базирани су на положају, јесу нпр. СТАЊА СУ ПОЛОЖАЈИ, ПРОМЕНЕ СУ ПОКРЕТИ, УЗРОКОВАЊЕ ЈЕ КРЕТАЊЕ ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ, СВРХЕ СУ ЖЕЉЕНИ ПОЛОЖАЈИ (ДЕСТИНАЦИЈЕ), и оне редом одговарају парњацима заснованим на предмету, СВОЈСТВА СУ ПОСЕДИ, ПРОМЕНЕ СУ КРЕТАЊА ПОСЕДА (ДОБИЦИ ИЛИ ГУБИЦИ), УЗРОКОВАЊЕ ЈЕ ПРЕНОС ПОСЕДА, СВРХЕ СУ ЖЕЉЕНИ ПРЕДМЕТИ.

² Притом се не подразумева да су све ствари и релације њима обухваћене.

³ Теорија утеловљене когниције, значајна у више утицајних новијих когнитивнолингвистичких модела, подразумева да су природа појмова и начин на који су они структурирани и организовани условљени јединственом природом људских физичких тела (в. Evans, 2007, p. 66–68).

Тако, рецимо, *имам проблем* може да се каже и у *проблему сам*, где метафори својства су посејди (којом је *проблем* конципиран као *ПОСЕД*) из првог примера одговара метафора СТАЊА СУ ПОЛОЖАЛИ (којом је *проблем* конципиран као *ПОЛОЖАЈ*, и то *САДРЖАТЕЉ*) из другог.

Када је реч о метафоричком мишљењу у језичкој еволуцији, као предмету проучавања у оквирима когнитивне лингвистике, нека истраживања указују на његов значај (в., нпр., Gibbs, 1998), али експлицитне, систематске анализе појмовних метафора на основу саме етимолошке структуре, колико нам је познато, прилично су ретке. Ауторка утицајне синхронијско-дијахронијске студије, Ив Свитсер (Sweetser, 1990), показује да су многе вишезначне речи у индоевропским језицима стекле апстрактна, нефизичка значења метафоричком екстензијом конкретних, физичких значења, нпр. речи са значењем 'видети' уобичајено стичу и значење 'знати'. Мотивисане појмовним метафорама, те промене се независно дешавају у различитим језицима; у датом примеру посреди је метафора ЗНАЊЕ ЈЕ ВИЂЕЊЕ, која је, у ствари, конкретизација општије метафоре УМ ЈЕ ТЕЛО (КОЈЕ СЕ КРЕЋЕ КРОЗ ПРОСТОР). На основу тога, Свитсерова закључује да су се те метафоре развиле рано у индоевропском прајезику, те су преношене с колена на колена. Резултати њене студије указују на то да су се многи појмови, данас наизглед буквални, историјски развили управо путем многих од данас потпуно „активних” појмовних метафора, тако да ти појмови сада припадају циљном домену тих метафора (в. и Kövecses, 2005: p. 151).

3. Кевечеш сугерише да не постоји ништа у концептуализацији емоција што није фигуративно (Kövecses, 2015: p. 86). Ђери (Györi, 1998) показује да су уобичајене речи за различите емоције у разним европским језицима (енглески, немачки, руски, мађарски) етимолошки фигуративне, и то базиране на и даље актуелним појмовним метафорама. И етимологија саме речи *емоција* сугерише значајну појмовну метафору ЕМОЦИЈЕ СУ УНУТРАШЊЕ СИЛЕ КОЈЕ ИЗЛАЗЕ ИЗ САДРЖАТЕЉА (Kövecses, 2005: p. 150). Из сличне перспективе, Лејкоф и Џонсон (Lakoff & Johnson, 1999: p. 125), рецимо, наводе енглески глагол *comprehend*, потекао из латинског, а изгубио изворни смисао „зграбити”, као пример да је латински, као и енглески, имао појмовну метафору РАЗУМЕВАЊЕ ЈЕ ХВАТАЊЕ (ЕНГЛ. *UNDERSTANDING IS GRASPING*), што је аналогно случају српске процесне именице *компрехензија*.

1.3. Методологија анализе

Као грађа су одабрани латинизми са префиксима на принципу мануелне претраге речника, тако што су у *Колинсовом речнику енглеског језика* претраживане речи са четири префикса латинског порекла и изворно просторног смисла, *ad-* ('ка, до, код'), *co(m)* - ('са, заједно [са]'), *e(x)-* ('из,

од'), *pro-* ('пред, напред'), и то латинизми који се односе на структуру догађаја, а који би могли имати (бар формалне) кореспонденте у српском језику (који се прелиминарно верификују у *Великом речнику* И. Клајна и М. Шипке). Након увида у етимологију тих речи (OED), издвајају се оне које изражавају метафоре структуре догађаја и проверава да ли има још речи са тим творбеним основама, а другим префиксима, које изражавају тражену метафору (тако су добијени и неки случајеви са префиксима *re-*, *inter-*, и др.). Уз то, покушавају се сада обухватнијом провером у речницима пронаћи именички, глаголски и придевски кореспонденти међу поређеним језицима, и то увидом у *Вебстеров нескраћени речник енглеског језика*, на једној страни, односно у Клајнов и Шипкин *Велики речник*, *Рјечник* Анића и др., и евентуално у употребу у јавној сфери (користећи се претраживањем интернета). Даље, утврђивањем односа појединачних идентификованих метафора и њиховим уопштавањем долазимо до појмовних метафора које оне представљају. Затим, у литератури тражимо такве или сродне појмовне метафоре потврђене у синхронији, а, ако их не налазимо, тражимо метафоричке изразе који идентификоване појмовне метафоре потврђују и у синхронији српског, односно енглеског језика.

2. Резултати анализе

Идентификоване појмовне метафоре могу се разврстати на оријентационе и структурне.

2.1. Оријентационе метафоре структуре догађаја

2.1.1. САГЛАСНОСТ ЈЕ БЛИЗИНА (СРЦУ) (уп. нпр., Јанићијевић, 2014: стр. 212) манифестује се слично у поређеним језицима (Табела 1).⁴ Кореспонденте представљају именице *конкордат: concordat* и *конкорданц(иј) a: concordance* и придеви *конкордантан: concordant*, који изворно потичу од лат. глагола *concordare* 'слагати се', посталог од *concord-/concors* 'сложен', букв. 'спојених срца' од *com-* + *cor* 'срце'. Такође, енгл. *concord* има кореспондента у хрв. *конкордирати* (Анић и др., 2002: стр. 727). Аналогно, кореспонденте налазимо у антонимним *дискорданција: discordance* и *дискордантан: discordant* а, узимајући у обзир хрв. (Анић и др., 2002: стр. 307), и *дискордирати: discord*, као и у именици *акорд: accord*, која потиче од влат.

⁴ Под (потпуном) кореспонденцијом (у табелама симбол ≈) појединачних парова подразумевамо поклапање у форми, значењу и дистрибуцији, а под делимичном кореспонденцијом (у табелама симбол ~) поклапање само у форми, или у форми и дистрибуцији (уп. Ђорђевић 2000).

**accordare*, односно од *ad-* + *cor* (в. ОЕД), с тим што с енгл. глаголом *accord* кореспондира хрв. *акордирати* (Анић и др., 2002: стр. 43). С друге стране, енгл. придеви *accordant* и *accordable* и номинализација *accordance* немају кореспонденте у српском, а *акордант* или *акордаш* (Клајн и Шипка, 2006: стр. 82) делимично кореспондира са енгл. *accorder*.

Кореспонденте у изражавању дате метафоре представљају и *афинитет*: *affinity* (вероватно преко стфр. *afinité* и нем. *Affinität* [в. и РСЈ]) од *affinitas* ‘суседство, сродство по венчању’, номинализације од *affinis* ‘суседан; род по венчању’, букв. ‘на граници са’, од *ad-* + *finis* ‘граница, међа’ (в. ОЕД).

Табела 1. Изражавање појмовне метафоре САГЛАСНОСТ ЈЕ БЛИЗИНА (срцу): ≈ – кореспонденција; ~ – делимична кореспонденција; ∅ – одсуство кореспонденције.

СРПСКИ/ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
конкордат	≈	concordat	споразум	<i>concordare</i> < <i>concor</i> ‘сложен’, букв. ‘спојених срца’ < <i>com-</i> + <i>cor</i> ‘срце’
конкорданц(иј)а	≈	concordance	слагање	
конкордантан	≈	concordant	сагласан	
конкордирати (хрв.)	≈	concord	слагати се	
дискорданција	≈	discordance	неслагање	<i>discordare</i> < <i>discors</i> ‘несложен’ < <i>dis-</i> ‘одвојено’ + <i>cor</i> ‘срце’
дискордантан	≈	discordant	несагласан	
дискордирати (хрв.)	≈	discord	не слагати се	
акорд	≈	accord (n.)	сагласје	* <i>accordare</i> < <i>ad-</i> + <i>cor</i> ‘срце’
акордирати (хрв.)	≈	accord (v.)	бити у сагласности	
-	∅	accordance	сагласност	
-	∅	accordant (adj.)	сагласан	
акордант (акордаш)	~	accorder	радник на акорд : онај који се саглашава	
афинитет	≈	affinity	склоност	<i>affinitas</i> < <i>affinis</i> ‘суседан; род по венчању’ < <i>ad-</i> + <i>finis</i> ‘граница’

2.1.2. учешће је БЛИЗИНА (уп. INVOLVEMENT IS CLOSENESS [Kövecses, 2010: р. 260]) реализује се слично у поређеним језицима (Табела 2). Идентификовани

су кореспонденти у виду глагола *асистирати:assist* и агентивних именица *асистент:assistant/assister* и *асистенција:assistance*, који воде порекло од лат. глагола *assistere* ‘приступити’, фиг. ‘припомоћи’, насталог од *ad-* + *sistere* ‘наместити; зауставити’ (в. Ђорђевић, 1997) (сродно лат. *stare* и срп. *стати*, енгл. *stand*, од пие. корена **sta-* ‘стајати’) (в. OED), док је енгл. *assistive* без кореспондента. Њихово савремено значење, дакле, подразумева учешће, а изворно близину.

Табела 2. Изражавање појмовне метафоре УЧЕШЋЕ ЈЕ БЛИЗИНА: ≈ – кореспонденција; ~ – делимична кореспонденција; ∅ – одсуство кореспонденције.

СРПСКИ/ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
асистирати	≈	assist	помагати	<i>assistere</i> ‘приступити’, фиг. ‘припомоћи’ < <i>ad-</i> + <i>sistere</i> ‘наместити; зауставити’
асистент	~	assistant/ /assister	помоћник	
асистенција	≈	assistance	помоћ	
-	∅	assistive	који се тиче помоћи	

2.2. Структурне метафоре структуре догађаја

2.2.1. РАДЊА ЈЕ (САМОИНИЦИРАНО) КРЕТАЊЕ (в. Lakoff & Johnson, 1999) манифестује се слично у поређеним језицима (Табела 3). Кореспонденцију налазимо у процесним именицама *процедура:procedure* и *процес:process* (преколат. *processus*), као и придевима *процесуалан:processual* и *процедуралан:procedural*, делимичну кореспонденцију (услед непоклапања у значењу) испољавају глаголи *процесуирати:process*, те придеви *процесни:process*,⁵ док *processible* нема кореспондента у српском. Дати примери вуку порекло од лат. глагола *procedere*, посталог од *pro-* + *cedere* ‘ићи’ (в. OED). Изворно значење КРЕТАЊА је сачувано у хрв. *процедурати* (Анић и др., 2002: стр. 1163), односно енгл. кореспонденту *proceed*.

Кореспонденти су и процесне именице *сецесија:secession*, док је енгл. глагол *secede* без кореспондента. Наведене именице одговарају лат. *secessio(n-)*, номинализацији од глагола *secedere* ‘отићи; повући се; одвојити

⁵ Према Клајну и Шипки (2006: 1005), процесуирати значи ‘отворити процес, подвргнути правном, судском поступку’, а процесни ‘који се тиче судског спора, парнични’.

се политички’, посталог од *se(d)*- ‘одвојено’ (уп. фр. *sed, se* ‘без’) + *cedere* ‘ићи’ (в.: Ђорђевић, 1997: стр. 1171; OED). Сличан је однос у случају енгл. *intercede* и кореспондената *интерцесија: intercession*, према лат. *intercessio(n-)*, од глагола *intercedere* ‘доћи између; посредовати’ (формираног од *inter-* ‘између’ + *cedere*) (в. OED).

Глагол *конкурсати* и именице *конкурент, конкуренција* и *конкурс* (према лат. *concursum*), који вуку порекло од лат. глагола *concurrere*, насталог од *com-* + *currere* ‘трчати’ (OED), изражавају специфичнију метафору ТАКМИЧЕЊЕ ЈЕ ТРКА, верификовану у синхронизи у енглеском (Ng & Koler, 2013). У енглеском постоје формални кореспонденти *concur, concurrence* (*concurrent* је придев) и *concourse*, који се значењски разликују и представљају само општу метафору РАДЊА ЈЕ КРЕТАЊЕ.

Табела 3. Изражавање појмовне метафоре радња је (самоиницирано) КРЕТАЊЕ: ≈ – кореспонденција; ~ – делимична кореспонденција; ∅ – одсуство кореспонденције.

СРПСКИ/ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
процедура	≈	procedure	начин рада	<i>procedere</i> < <i>pro-</i> + <i>cedere</i> ‘ићи’
процес	≈	process (n.)	ток дешавања	
процесуалан	≈	processual	који се тиче процеса	
процедуралан	≈	procedural	који се тиче процедуре	
процесуирати	~	process (v.)	поступати [право] : поступати	
процесни	~	process (adj.)	парнични : обрађен	
-	∅	processable	обрадив	
процедирати (хрв.)	≈	proceed	поступати	
сецесија	≈	secession	раздруживање	<i>secedere</i> ‘повући се; одвојити се политички’ < <i>se(d)</i> - + <i>cedere</i> ‘ићи’
-	∅	secede	раздружити се	
интерцесија	≈	intercession	интервенција	<i>intercedere</i> ‘доћи између; посредовати’ < <i>inter-</i> + <i>cedere</i> ‘ићи’
-	∅	intercede	интервенисати	

2.2.2. НАПРЕДАК ЈЕ КРЕТАЊЕ УНАПРЕД (MAKING PROGRESS IS FORWARD MOVEMENT [Lakoff, 1993: p. 221]) манифестује се такође слично у поређеним језицима (Табела 4). Кореспонденцију представљају глаголи *промовисати:promote*, процесне именице *промоција:promotion* и агентивне *промотор:promoter*, придеви *промотиван:promotive* (енгл. *promotable* је без кореспондента), настали према клат. *prōmōtiō(n-)*, односно лат. *promovēre*, букв. ‘ићи напред’, од *pro-* + *movēre* ‘кретати се’ (OED). Такође, кореспонденти су глаголи *прогрעדирати:progress*, придеви *прогресиван:progressive*, те процесне именице *прогрес:progress*, начињени према лат. *progressus* ‘напредовање’, насталог од глагола *progredi* ‘ићи напред’, фиг. ‘напредовати’, од *pro-* + *gradi* ‘ићи’, од *gradus* ‘корак’ (OED; Ђорђевић, 1997: p. 1188)⁶. Примери из енглеског задржавају и изворно значење. Слично је са антонимима *регрעדирати/регресирати:regress* и *регрес/регрес*, с тим што би енгл. *regressive* одговарали *регресиван* и *регресни* (Клајн и Шипка, 2006: стр. 1042). Кореспонденцију у секундарном значењу одсликавају процесне именице *реџесија:recession*, придеви *реџесиван:recessive* и, више у форми, *реџес:recess*, постали од лат. глагола *recedere* ‘одступити’ (од *re-* ‘натраг; опет’ + *cedere* ‘ићи’)⁷ (в. OED). Притом, енгл. глагол *recess*, који је изгубио изворно значење кретања, нема кореспондента, док етимолошки сродан глагол *recede* задржава изворно значење, али не изражава дату метафору.

Табела 4. Изражавање појмовне метафоре НАПРЕДАК ЈЕ КРЕТАЊЕ УНАПРЕД: ≈ – кореспонденција; ~ – делимична кореспонденција; ∅ – одсуствокореспонденције.

СРПСКИ/ ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
промовисати	≈	promote	унапредити	<i>promovēre</i> , букв. ‘ићи напред’, од <i>pro-</i> + <i>movēre</i> ‘кретати се’
промоција	≈	promotion	унапређење	
промотор	≈	promoter	унапређивач	
промотиван	≈	promotive	који се тиче промоције	
-	∅	promotable	који се може унапредити	
прогрעדирати	≈	progress (v.)	напредовати	<i>progressus</i> < <i>progredi</i> ‘ићи напред’, фиг. ‘напредовати’ < <i>pro-</i> + <i>gradi</i> ‘ићи’
прогрес	≈	progress (n.)	напредак	
прогресиван	≈	progressive	напредан	

⁶ Наведени примери из енглеског (*progress...*) задржавају у синхронiji и изворни појам кретања УНАПРЕД.

⁷ Савремено значење *реџесије* ‘опadaње економског развоја’ датира из 1929. г.

регредирати/ сирати	~	regress (v.)	назадovati	<i>regressus</i> < <i>regredi</i> 'ићи назад' < <i>re</i> 'назад' + <i>gradi</i> 'ићи'
регрес	≈	regress (n.)	назадовање	
регресиван/ регресни	~	regressive	који је назадан / назадује	
рецесија	≈	recession	економска депресија	<i>recedere</i> 'одступити' < <i>re</i> 'натраг; опет' + <i>cedere</i> 'ићи'
рецес	~	recess (n.)	заостајање у отплати дугова : одмор	
рецесиван	≈	recessive	који се тиче рецесије	
-	∅	recess (v.)	распустити (се)	

2.2.3. ПРОМЕНА ЈЕ КРЕТАЊЕ (в. Lakoff & Johnson, 2003: p. 183) испољава се слично у поређеним језицима (Табела 5). Кореспонденте представљају глаголи *еволуирати: evolve*, процесне именице *еволуција: evolution* и придеви *еволутиван: evolutive*, *еволуциони: evolutionary*, настали од лат. глагола *evolvere* 'извалити, ваљати, искотурати, котрљати; развити; разјаснити' (Ђорђевић, 1997: стр. 527) (*ode-* + *volvere* 'ваљати, котрљати'), односно од њега изведене именице *evolutio(n-)* (в. OED), док су без кореспондената енгл. агентивна именица *evolver* и придев *evolvable*. Такође, кореспонденте налазимо у придевима *константан: constant* и именицама *константа: constant*, насталим према лат. *constant-/constans* (в. OED), садашњег партиципа глагола *constare* 'мирно стајати, чврст и непромењен бити' (Ђорђевић, 1997: стр. 339) (*com-* + *stare* 'стајати'), што представља појмовну метафору СТАЛНОСТ ЈЕ СТАТИЧНОСТ, импликацију метафоре ПРОМЕНА ЈЕ КРЕТАЊЕ.

Табела 5. Изражавање појмовне метафоре ПРОМЕНА ЈЕ КРЕТАЊЕ: ≈ – кореспонденција; ~ – делимична кореспонденција; ∅ – одсуство кореспонденције.

СРПСКИ/ ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
еволуирати	≈	evolve	развити се	<i>evolvere</i> 'извалити, искотурати; развити < <i>e-</i> + <i>volvere</i> 'ваљати, котрљати'
еволуција	≈	evolution	развитак	
еволутиван	≈	evolutive	развојни	
еволуциони	≈	evolutionary	који се тиче еволуције	
-	∅	evolver	који се развија	
-	∅	evolvable	који може еволуирати	

константа	≈	constant (adj.)	стална вредност	<i>constans</i> < <i>constare</i> 'мирно стајати, непромењен бити' < <i>com-</i> + <i>stare</i> 'стајати'
константан	≈	constant (n.)	сталан	

2.2.4. ПОЈАВЉИВАЊЕ ЈЕ ИЗЛАЖЕЊЕ (УП. ПРИРОДНО УЗРОКОВАЊЕ ЈЕ КРЕТАЊЕ НАПОЉЕ [NATURAL CAUSATION IS MOTION OUT], према Lakoff & Johnson, 1999: р. 214) реализује се слично у поређеним језицима (Табела 6). Кореспонденти су *емергенција:emergency/emergence*, настали према лат. *emergentia*, од лат. *emergere* 'изнети (на видело); указати се, изродити се', формираног од *e-* + *mergere* 'уронити, потопити' (уп. OED). Процесна именица *emergence* задржава изворно значење ИЗЛАЖЕЊА, што у српском није случај⁸, као и глагол *emerge* (са кореспондентом у хрв. *емергирати* [Anić i dr., 2002: str. 376]) и придев *emergent*. То је порекла и значења *емерзија:emersion*, која и у српском и енглеском задржава изворни смисао 'избијања на површину; израћања', док њен реверзивни антоним *имерзија:immersion* етимолошком значењу одговара у свом основном смислу 'ураћања' (уп. Клајн и Шипка, 2006), при чему је енгл. глагол *immerge* без кореспондента у српском.

Задржавајући изворни појам ИЗЛАЖЕЊА, у синхронији дату појмовну метафору илуструју *еманација:emanation*, *еманирати:emanate*, *еманациони:emanatory/emanative* и сл., потекли од лат. *emanatio(n-)* и *emanare* 'истичати; постати, произлазити', од *e-* + *manare* 'тећи' (в. OED; Ђорђевић, 1997).

Табела 6. Изражавање појмовне метафоре ПОЈАВЉИВАЊЕ ЈЕ ИЗЛАЖЕЊЕ: ≈ – кореспонденција; ~ – делимична кореспонденција; ∅ – одсуство кореспонденције.

СРПСКИ/ ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
емергенција	~	emergency	изненадан догађај	<i>emergere</i> 'изнети (на видело); указати се' < <i>e-</i> 'из' + <i>mergere</i> 'уронити'
емергенција	~	emergence	појављивање	
емергирати (хрв.)	≈	emerge	појавити се	
-	∅	emergent	који се појављује	
емерзија	≈	emersion	помаљање	<i>e-</i> + <i>mergere</i> 'уронити'

⁸ Семантички примарно значење *емергенције* је 'појављивање, помаљање, искрсавање' (Клајн и Шипка 2006: 430).

имерзија	≈	immersion	ишчезавање	<i>immersio</i> < <i>immergere</i> ‘уронити, умочити’< <i>in-</i> + <i>mergere</i>
-	∅	immerge	ишчезнути	
еманација	≈	emanation	извирање	<i>emanare</i> ‘истицати; постати, произлазити’ < од <i>e-</i> + <i>manare</i> ‘тећи’
еманирати	≈	emanate	извирати	
еманациони	~	emanative	који емитује	
еманациони	~	emanatory	који се тиче еманације	

2.2.5. НАНОШЕЊЕ ШТЕТЕ ЈЕ КОМАДАЊЕ ДЕЛУЈЕ КАО ПОСЕБАН СЛУЧАЈ МЕТАФОРЕ УЗРОКОВАЊЕ ЈЕ КРЕТАЊЕ ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ, А ТАКОЂЕ СЕ ИСПОЉАВА СЛИЧНО У ПОРЕЂЕНИМ ЈЕЗИЦИМА (Табела 7). Кореспонденте представљају именице *ерозија:erosion*, придеви *ерозиван: erosive/erodenti еродибилан⁹:erodible* и глаголи *еродирати: erode*, чије савремено геолошко значење датира око 1830, а који потичу од одговарајуће лат. процесне именице *erosio(n-)*, односно глагола *erodere* ‘оглодати, изгристи’, образованог од *e-* + *rodere* ‘глодати’ (в. OED). Сличног су порекла и кореспонденти *корозија:corrosion*, *корозив(ан):corrosive/corrodent*, *кородибилан¹⁰/corrodible* и *кородирати:corrode*, од *corrosio(n-)*, односно *corrodere* ‘оглодати’, од *com-* + *rodere* (в. OED). Реализована слично у поређеним језицима, у датим примерима у питању је конкретнија (специфичнија) метафора НАНОШЕЊЕ ШТЕТЕ ЈЕ ГРИЖА, која је честа и у синхронији где, рецимо, имамо *гристи* у смислу ‘нагризати, разарати’, а *гристи се* у менталном смислу ‘секирати се’ (уп. у енгл. *What’s biting you now?*).

У дијакронији, још потврда метафоре НАНОШЕЊЕ ШТЕТЕ ЈЕ КОМАДАЊЕ налазимо у виду глагола *корумпирати:corrupt* и процесне именице *корупција:corruption*, те придева *коруптиван:corruptive* и *коруптибилан:corruptible*, придев *corrupt* кореспондира са хрв. *коруптан* (Анић и др., 2002: стр. 752), док агентивна именица *корупционаш* нема кореспондента у енглеском, а агентивна именица *corrupter* у српском. Порекло им је у лат. *corruptio(-n)*, односно *corruptere* ‘уништити, покварити; корумпирати, поткупити’, посталом од *com-* + *rumpere* ‘разбити’ (в. OED). Слично, у синхронији имамо *рушити/уништавати углед, здравље* или *destroy reputation, health*, и сл.

⁹ Придев *еродибилан* није верификован у консултованим речницима, али се налази у употреби у јавној сфери (нпр. у Закону о просторном плану Републике Србије 2010–2020: <http://gradjevinskedomozvole.rs/Files/00273/Zakon-o-Prostornom-planu-Republike-Srbije-od-2010-do-2020-godine-prvi-deo.pdf>).

¹⁰ Из хрватског (Анић и др., 2002: стр. 750).

Табела 7. Изражавање појмовне метафоре НАНОШЕЊЕ ШТЕТЕ ЈЕ КОМАНДАЊЕ: ~– кореспонденција; ~– делимична кореспонденција; Ø – одсуство кореспонденције.

СРПСКИ/ ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
еродирати	≈	erode	изазвати ерозију	<i>erodere</i> ‘оглодати, изгристи’ <e- + <i>rodere</i> ‘глодати’
ерозија	≈	erosion	разарање	
ерозиван	~	erosive/erodent	који еродира	
еродибилан	≈	erodible	који може да еродира	
кородирати	≈	corrode corrosion	пролазити корозију	<i>corrodere</i> ‘оглодати, конзумирати’ <com- + <i>rodere</i> ‘глодати’
корозија	≈		разједање	
корозиван	≈	corrosive	који врши корозију	
кородибилан (хрв.)	≈	corrodible	који може кородирати	
корумпирати	≈	corrupt (v.)	(морално) искварити	<i>corrumpere</i> ‘уништити, покварити; корумпирати’ <com- + <i>rumpere</i> ‘разбити’
корупција	≈	corruption	(морална) исквареност	
коруптиван	≈	corruptive	који се тиче корупције	
коруптибилан	≈	corruptible	искварљив	
коруптан (хрв.)	≈	corrupt (adj.)	морално искварен	
корупционаш	Ø	-	подмитљивац	
-	Ø	corrupter	кварилац	

2.2.6. КОМПЛИКОВАНО ЈЕ ЗАМОТАНО ИЗГЛЕДА КАО ПОСЕБАН СЛУЧАЈ МЕТАФЕРЕ СТАЊА СУ ПОЛОЖАЈИ (УНУТАР ОГРАНИЧЕНИХ ПРОСТОРА) (Lakoff & Johnson 1999), а манифестује се слично у поређеним језицима (Табела 8). Кореспонденти су *компликација*: *complicasy / complication*, *компликован / complicate* и *компликовати*: *complicate*, који воде порекло од лат. глагола *complicare* ‘смотати, замотати, завити’ од *com-* + *plicare* ‘савити, смотати’ (в. OED; Ђорђевић, 1997). Савремено значење наведених лексема, бар у енглеском, забележено је 1832. г. (OED). Наведену појмовну метафору у синхронији глаголи *закукуљити*, *замумуљити*, *затутуљити* одсликавају у игри речи. За синхронију енглеског сличну метафору наводи Раден (Radden, 2003: p. 426) – ПРОБЛЕМ ЈЕ ЗАМРШЕНОСТ (A PROBLEM IS A TANGLE).

Табела 8. Изражавање појмовне метафоре КОМПЛИКОВАНО ЈЕ ЗАМОТАНО: ≈ – кореспонденција; ~ – делимична кореспонденција; ∅ – одсуство кореспонденције.

СРПСКИ/ХРВАТСКИ	ОДНОС	ЕНГЛЕСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОГИЈА
компликовати	≈	complicate (v.)	усложњавати	<i>complicare</i> < <i>com-</i> + <i>plicare</i> 'савити, смотати'
компликација	~	complicacy/ complication	сложеност	
компликован	≈	complicate (adj.)	сложен	

3. Закључци

У етимологији префиксираних латинизама српског и енглеског језика потврђене су метафоре структуре догађаја, чији изворни појамодговара (дезактуелизованом) етимолошком значењу, а циљни актуелном значењу. Те метафоре су у синхронији такође верификоване, у литератури која их бележи и/или у пронађеним примерима који их потврђују. На тај начин потврђена је стабилност појмовнометафоричких односа структуре догађаја у дијахронији и међукултурно, укључујући српски, енглески и латински језик, што, с друге стране, оправдава и избор метафоре структуре догађаја за *tertium comparationis*. То такође значи да су разматране метафоре углавном активне бар од класичнолатинског периода па све до данас, што посебно афирмише (хипо)тезу о утеловљеној когницији. Утврђено је да савремена, у историјском смислу метафорична, значења латинизама у српском и енглеском језику, већином датирају још из латинског језика, а у осталим случајевима се развијају све до друге половине 20. в. и често је реч о новим терминима.

Идентификоване појмовне метафоре САГЛАСНОСТ ЈЕ БЛИЗИНА, УЧЕШЋЕ ЈЕ БЛИЗИНА, РАДЊА ЈЕ КРЕТАЊЕ, ПРОМЕНА ЈЕ КРЕТАЊЕ, НАПРЕДАК ЈЕ КРЕТАЊЕ УНАПРЕД, ПОЈАВЉИВАЊЕ ЈЕ ИЗЛАЖЕЊЕ, НАНОШЕЊЕ ШТЕТЕ ЈЕ КОМАДАЊЕ, КОМПЛИКОВАНО ЈЕ ЗАМОТАНО изражене су слично у српском и енглеском језику, док се различитост установљава у случају метафоре ТАКМИЧЕЊЕ ЈЕ ТРКА, као једне конкретизације метафоре РАДЊА ЈЕ КРЕТАЊЕ. У том погледу, нешто више сличности са енглеским језиком тежи да испољи хрватски стандардни варијетет, у коме су, рецимо, међу латинизмима који изражавају метафору структуре догађаја пронађени и неки глаголи са кореспондентима у енглеском, какви се (још) нису уобичајили у српском, у ком постоје одговарајуће (процесне) именице. Кореспондентни, изворни изрази у латинском идентификоване метафоре

углавном (са могућим изузетком компликовано је замотано) реализују синхронички.

Литература

- Anić, Šime, Klaić, Nikola, & Domović, Želimir (2002). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Sani plus.
- Ђорђевић, Јован (1997). *Латинско-српски речник*. Репринт издање. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ђорђевић, Radmila (2000). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Evans, Vyvyan (2007). *A Glossary of Cognitive Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Gibbs, Raymond W. Jr (1998). The Fight Over Metaphor in Thought and Language. In: Albert N. Katz, Cristina Cacciari, Raymond W. Jr Gibbs & Mark Turner (Eds.), *Figurative Language and Thought* (pp. 88–118). New York: Oxford University Press.
- Györi, Gábor (1998). Cultural Variation in the Conceptualization of Emotions: A Historical Study. In: Elzbieta Tabakowska & Angeliki Athanasiadou (Eds.), *Speaking of Emotions: Conceptualization and Expression* (pp. 99–124). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Јанићијевић, Марко (2014). Метафоричке основе српског и енглеског уставноправног језика. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 57(2), 201–216.
- Клајн, Иван и Шипка, Милан (2006). *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Kövecses, Zoltan (2015). *Where Metaphors Come From: Reconsidering Context in Metaphor*. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Zoltan (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*. Second Edition. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Zoltan (2005). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. New York: Cambridge University Press.
- Lakoff, George (1993). The Contemporary Theory of Metaphor. In: Andrew Ortony (Ed.), *Metaphor and Thought*, 2nd Ed. (pp. 202–251). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, George, & Johnson, Mark (2003). *Metaphors We Live By*. Second Edition. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, George, & Johnson, Mark (1999). *Philosophy in the Flesh: The Embodied*

- Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lakoff, George, & Turner, Mark (1989). *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ng, Carl Jon Way & Koller, Veronika (2013). Deliberate Conventional Metaphor in Images. *Metaphor and Symbol*, 28(3), 131–147.
- OED: *Online Etymology Dictionary*. <<http://www.etymonline.com>>. 1.12.2015.
- Ortony, Andrew (Ed.). (1993). *Metaphor and Thought*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Radden, Günter (2003). How metonymic are metaphors? In: René Dirven & Ralf Pörings (Eds.), *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* (pp. 407–434). Berlin; New York: Mouton de Gruyter.
- PCJ: Речник српског језика. *Српски језик – речници и алати на вебу* <<http://www.srpskijezik.com>> 1.12.2015.
- Sweetser, Eve (1990). *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. Cambridge – New York: Cambridge University Press.

Списак коришћених скраћеница и симбола

- ≈ – (потпуна) кореспонденција
~ – делимична кореспонденција
∅ – одсуство кореспонденције
* – реконструисан облик
+ – ‘и’ (конјункција делова твореница)
< – ‘постало је од’
влат. – вулгарни латински
грч. – грчки
клат. – каснолатински
лат. – латински
нем. – немачки
пие. – праиндоевропски
срлат. – средњовековни латински
срп. – српски
стфр. – старофранцуски
хрв. – хрватски

THE EVENT-STRUCTURE METAPHOR IN THE ETYMOLOGY OF PREFIXED LATINISMS IN SERBIAN AND ENGLISH

Summary

Etymological word structure is seldom taken into account in the cognitive linguistic study of metaphor. Striving to render theory of conceptual metaphor more profound, we examine the relationship between (disactualized) etymological and actual meanings of prefixed Latinisms in Serbian and English language with a view to find metaphors whose source concept corresponds to the etymological meaning, while their target concept corresponds to the actual meaning of Latinisms. Specifically, we investigate whether there are metaphors whose relationship would reveal conceptual metaphors that instantiate the Event-Structure metaphor which, being a (system of) generic-level metaphor that derives from bodily experience, lays claim to omnicultural presence.

We identify the Event-Structure metaphors known from the cognitive linguistic literature to be active in synchrony, as well as those Event-Structure metaphors which we do not find in the literature, but for which we ourselves provide instantiations in synchrony as well. Simultaneously, a contrastive analysis of the realization of these conceptual metaphors by the analyzed Latinisms in Serbian (with reference also to the Croatian standard) and English is conducted taking conceptual metaphors of higher level of abstraction as *tertia comparationis*. Attention is also paid to the points in time when the metaphorical meanings had emerged.

The results suggest that Event-Structure metaphors active today have in fact been in use for hundreds, even thousands of years, and that tracing of etymological development is of exceptional importance for studying the very nature and origin of metaphorical thought. The Event-Structure metaphor is confirmed in Serbian, English and Latin, in synchrony and diachrony, with high degree of conceptual metaphor constancy and linguistic metaphor similarity. This can be seen as a further affirmation of the embodied cognition thesis, which holds that our mind and conceptual construction of reality is largely mediated by our species-specific bodies and their interaction with the habitual environment.

Key words: conceptual metaphor; the Event-Structure metaphor; etymology; contrastive analysis; cognitive linguistics.

Садржај

Филозофија

Мишо Кулић ФИЛОЗОФИЈА И СТВАРНОСТ УМА	9
Слађана Ристић Горгиев ФИЛОЗОФИЈА КАО ПРОЧИШЋЕЊЕ ДУШЕ КОД ПИТАГОРЕ И ЕМПЕДОКЛА	17
Бранко Горгиев ЕТИМОЛОШКА ТУМАЧЕЊА АРИСТОТЕЛОВОГ ТЕРМИНА «НУЛЕ»	31
Владимир Милисављевић ИМА ЛИ СТВАРНОСТИ БЕЗ ЧОВЕКА? ПРОБЛЕМИ НОВОГ РЕАЛИЗМА	41
Владимир Дрекаловић ВИТГЕНШТАЈН I МАТЕМАТИЧКА СТВАРНОСТ	57
Бранкица Поповић НА ТРАГОВИМА ИЗВОРА МОРАЛА	67
Желимир Д. Вукашиновић ЧОВЈЕК, ИСТОРИЈА И СВИЈЕТ: ДА ЛИ ЈЕ ЉЕПОТА У СТВАРНОСТИ МОГУЋА?	79
Иван Коларић ХЕЛДЕРЛИН, ХАЈДЕГЕР, БРАНКО МИЉКОВИЋ - ПОЕТИКА НЕГАТИВНЕ ОНТОЛОГИЈЕ	91
Ева Камерер НОМОЛОГИЈА I ФУНКЦИЈА	97

Биљана М. Радовановић
НАУКА, СТВАРНОСТ, КОНСТРУКЦИЈА 109

Саша Р. Лакета
ОСОБЕНОСТИ ХЈУМОВОГ ПРИСТУПА ПРОБЛЕМУ
ИЗВЈЕСНОСТИ МАТЕМАТИКЕ И МАТЕМАТИЧКИХ ПРИНЦИПА
У ДЈЕЛУ *РАСПРАВА О ЉУДСКОЈ ПРИРОДИ* 123

Саво Лаушевић
ФИЛОЗОФСКИ АУТОРИТЕТ У ХОРИЗОНТУ ПИТАЊА О
СТВАРНОСТИ 143

Миљан Попић
ОДНОС МИТА И ФИЛОСОФИЈЕ – ЈЕДНО САВРЕМЕНО
РАЗУМИЈЕВАЊЕ 153

Историја

Радивој Ђ. Радић
ПСЕУДОИСТОРИЈА И НАУЧНЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ 163

Радмило Б. Пекић
КНЕЗОВИ ЦЕРНИЦЕ У XV ВИЈЕКУ У ИЗВОРИМА И
САВРЕМЕНОЈ ИСТОРИОГРАФИЈИ 173

Владан Виријевић
„РАХ ОТТОМАНА” ИЛИ „ТУРСКО РОПСТВО“ - СРБИЈА
И СРПСКИ НАРОД ПОД ОСМАНЛИЈСКОМ ВЛАШЋУ:
ПОСТОЈЕЋА ТУМАЧЕЊА И ИЗАЗОВИ 193

Слободан Бјелица
РАЦИЈА У ЈУЖНОЈ БАЧКОЈ 1942. ГОДИНЕ У ОГЛЕДАЛУ
СТАРИЈЕ И НОВИЈЕ СРПСКЕ ИСТОРИОГРАФИЈЕ 205

Глигор Самарцић
БИЉЕШКЕ О ТРАДИЦИЈИ СТОЧАРСТВА СА ЈУГА
ПРОВИНЦИЈЕ ДАЛМАЦИЈЕ 215

Александар Д. Стаматовић,
ТРЕТМАН САВРЕМЕНЕ ИСТОРИЈЕ У УЏБЕНИЦИМА У
РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ 231

Језик

Предраг Новаков
ИДИОМАТИЗОВАНОСТ ЕНГЛЕСКИХ ФРАЗНИХ ГЛАГОЛА И
ЊИХОВИХ СРПСКИХ ЕКВИВАЛЕНАТА 255

Маја Жарковић
КАКО МЈЕРИТИ МОРФОЛОШКУ ПРОДУКТИВНОСТ
ТВОРБЕНИХ ПРОЦЕСА У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ БЕЗ
БАЈЕНОВИХ ФОРМУЛА 273

Марко Јанићијевић
МЕТАФОРА СТРУКТУРЕ ДОГАЂАЈА У ЕТИМОЛОГИЈИ
ПРЕФИКСИРАНИХ ЛАТИНИЗАМА У СРПСКОМ И
ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ 293

Радмила Радоњић
KONTRASTIVNA ANALIZA UPOTREBE AKRONIMA
U ENGLISKOM I SRPSKOM JEZIKU NA PRIMJERU
ЉASOPISA BLIC I EUROPEAN VOICE 311

Весна Д. Мићић
ДУША КАО ЛОКАЛИЗАТОР ЕМОЦИЈА У РУСКОМ И
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ 325

Срђан Шућур
ИНТЕРФЕРЕНЦИЈА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У УПОТРЕБИ
САДАШЊЕГ ПЕРФЕКТА 337

Књижевност

- Јован Делић
ИКОНОСТАСИ РАЈКА ПЕТРОВА НОГА 351
- Синиша Јелушић
ДИСКУРС ТИЈЕЛА У НОЋИ СКУПЉОЈ ВИЈЕКА, ТЕМЕ ЗА
ТУМАЧЕЊЕ 373
- Ранко Поповић
ХРОНИЧАР И ПРИПОВЈЕДАЧ МОСТАРА
ЈОВАН РАДУЛОВИЋ 387
- Бранко Брђанин
БРАНКО ЧУЧАК У ОКОВИМА АВАНГАРДИЗМА 403
- Снежана Марковић
ДРУШТВЕНО-ИСТОРИЈСКА СТВАРНОСТ КАО КОНТЕКСТ
РАЗУМЕВАЊА ТЕКСТОВА НАРОДНЕ КЊИЖЕВНОСТИ 423
- Саша Кнежевић
Бојана Попадић
ПСИХОЛОШКИ ОСВРТ НА ПЈЕСМЕ ФИЛИПА ВИШЊИЋА 441
- Милена Ковачевић
АНДРИЋЕВА ПРИПОВИЈЕТКА *ПАНОРАМА* –СТВАРНОСТ И
СЛИКА О СТВАРНОСТИ 451
- Марија Летић
СВИЈЕТ И ВИЈЕК У ШМЕМАНОВОМ *ДНЕВНИКУ* 463
- Сања Кобилъ Ђуић
POTRAGA ZA MAJKOM U ROMANU *SATVI U MAJČINOJ SOBI*
TANJE STUPAR TRIFUNOVIĆ 477
- Нина Марковић
ОДНОС ИСТОРИЈСКЕ СТВАРНОСТИ И ФИКЦИЈЕ У РОМАНУ
СЕНКЕ НА ЗИДУ РАДОСЛАВА ПЕТКОВИЋ 487

Свјетлана Огњеновић
KERIL ČERČIL I ERIN FROM: IMATI ILI BITI? 503

Жељка Пржуљ
ЖЕНСКИ ЛИКОВИ У РОМАНУ *ОСМА ОФАНЗИВА* БРАНКА
ЋОПИЋА 515

Библиотекарство

Милена Максимовић
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ИНФОРМАЦИОНЕ ПИСМЕНОСТИ НА
УНИВЕРЗИТЕТУ 527

Бојана Ласица
МОДЕЛИ ОРГАНИЗАЦИОНОГ ПОВЕЗИВАЊА
ВИСОКОШКОЛСКИХ БИБЛИОТЕКА НА УНИВЕРЗИТЕТУ 539

Радославка Сударушић
Радославка Сударушић
КЊИГЕ И ДРУГЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ ВЛАДИМИРА ЋОРОВИЋА ИЗ
АУСТРОУГАРСКОГ ПЕРИОДА 549

